

REFERENCES

Buriachenko, A. Ie. "Svitovii dosvid nadання biudzhetykh transfertiv mistsevym orhanam vlady" [World experience providing fiscal transfers to local governments]. *Naukovyi visnyk Akademii DPS Ukrainy*, no. 1 (11) (2001): 27-32.

Chukhno, A. A., Yeshchenko, P. S., and Klymko, H. N. *Osnovy ekonomichnoi teorii* [Basic economic theory]. Kyiv: Vyshcha shkola, 2001.

Chuhunov, I. Ya. *Biudzhetni mekhanizm rehulivannia ekonomichnoho rozvytku* [Fiscal adjustment mechanism of economic development]. Kyiv: NIOS, 2003.

Demkiv, O. I. "Aktyvizatsiia biudzhetnoi polityky u zabezpechenni sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv (na prykladi Lvivskoi oblasti)" [Activation of budget policy to ensure socio-economic development (for example, Lviv region)]. *Avtoreferat*, 2006.

Drozdovska, O. S. "Biudzhetni ustroi derzhavy ta osoblyvosti ioho formuvannia v Ukraini" [Fiscal structure of the state and especially its formation in Ukraine]. *Avtoreferat*, 2005.

Ekonomichna teoriia: Politekonomiia [Economics : General]. Kyiv: Znannia, 2006.

Kubiiiovych, V. "Halychyna" [Galicia]. In *Entsyklopediia ukrainoznavstva*, 342-351. Lviv, 1993.

Ostapchuk, C. "Formuvannia mistsevyykh biudzhetyv ta vrehulivannia mizhbiudzhetykh vidnosyn v Ukraini" [The formation of local budgets and resolution of intergovernmental relations in Ukraine]. <http://deputat.org.ua>

Pidhrushnyi, H. P. "Osoblyvosti, tendentsii ta perspektyvy napriamky rozvytku promyslovosti Ukrainy ta ii rehioniv" [Features, Trends and Prospects of development of the industry of Ukraine and its regions]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal* (2000): 20-25.

Sokolov, N. A. *Prognozirovanie pokazatelya sotsialno-ekonomicheskogo razvitiia regiona* [Prediction of socio-economic development of the region]. Sumy: Universitetskaia kniga, 2005.

УДК 658.168:339.13.024

РИНОК ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ: ВІД СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

© 2014 ГРЕЧАНА С. І., ГРІНЧУК К. С.

УДК 658.168:339.13.024

Гречана С. І., Грінчук К. С. Ринок злиттів і поглинань: від світового досвіду до національної практики

Мета статті полягає у визначенні тенденцій та перспектив розвитку ринку злиттів і поглинань України в аспекті впливу на цей процес світового досвіду проведення М&А угод в умовах глобалізації. У результаті дослідження було проаналізовано найбільш вагомі операції злиттів і поглинань, що відбулися у світовій економіці та в Україні останніми роками. Виявлено та здійснено поглиблену оцінку різноманітності мотивів і механізмів їх здійснення з позицій практики розвинутих країн і транснаціональних корпорацій, а також вітчизняних об'єднань підприємств. Визначено, що в Україні переважають угоди жорсткого або вимушеного характеру поглинань, специфічною ознакою яких є не тільки їх занижена вартість, а й пряма належність покупців до олігархічно-політичних структур. Обґрунтовано негативний вплив цих особливостей на обсяг і активність національного М&А ринку. Сформульовано та запропоновано систему заходів з боку держави і суб'єктів господарювання, термінове застосування якої дозволить створити сприятливі умови розвитку національного ринку злиттів і поглинань.

Ключові слова: М&А ринок, злиття та поглинання, синергетичний ефект, мотив, угода, рейдерство.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 18.

Гречана Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємств, Технологічний інститут Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля (вул. Донецька, 43, Северодонецьк, Луганська обл., 93400, Україна)

E-mail: svigrech@mail.ru

Грінчук Катерина Сергіївна – студентка, Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля (кв. Молодіжний, 20а, Луганськ, 91034, Україна)

E-mail: katiaport@yandex.ru

УДК 658.168:339.13.024

Гречаная С. И., Гринчук Е. С. Рынок слияний и поглощений: от мирового опыта к национальной практике

Цель статьи заключается в определении тенденций и перспектив развития рынка слияний и поглощений Украины в аспекте влияния на этот процесс мирового опыта осуществления М&А сделок в условиях глобализации. В результате исследования были проанализированы наиболее значительные операции слияний и поглощений, произошедшие в мировой экономике и в Украине за последние годы. Выявлена и дана углубленная оценка разнообразию мотивов и механизмов их осуществления с позиции практики развитых стран и транснациональных корпораций, а также отечественных объединений предприятий. Определено, что в Украине преобладают сделки жесткого или вынужденного характера поглощений, специфическими признаками которых являются не только их заниженная стоимость, но и прямая принадлежность покупателей к олигархическо-политическим структурам. Обосновано негативное влияние этих особенностей на объем и активность национального М&А рынка. Сформулирована и предложена система мероприятий со стороны государства и субъектов хозяйствования, немедленное применение которой позволит создать благоприятные условия для развития национального рынка слияний и поглощений.

Ключевые слова: М&А рынок, слияния и поглощения, синергетический эффект, мотив, соглашение, рейдерство.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 18.

Гречаная Светлана Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики предприятий, Технологический институт Восточноукраинского национального университета им. В. Даля (ул. Донецкая, 43, Северодонецк, Луганская обл., 93400, Украина)

E-mail: svigrech@mail.ru

Грінчук Катерина Сергеевна – студент, Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля (кв. Молодежный, 20а, Луганск, 91034, Украина)

E-mail: katiaport@yandex.ru

UDC 658.168:339.13.024

Hrechana S. I., Hrinchuk K. S. Merger and acquisition market: from world experience to national practice

The goal of the article lies in identification of tendencies and prospects of development of the merger and acquisition market of Ukraine in the context of influence of the world M&A experience upon this process under conditions of globalisation. In the result of the study the article analyses the most significant merger and acquisition operations that took place in the world practice and in Ukraine in recent years. The article reveals and deeply assesses the variety of motives and mechanisms of their realisation from the position of practice of developed countries and trans-national corporations and also domestic associations of enterprises. It shows that transactions of tough or forced character of acquisition prevail in Ukraine, specific features of which are not only the reduced cost but also direct belonging of buyers to oligarchic-political structures. It explains negative influence of these specific features upon volume and activity of the national M&A market. It formulates and offers a system of state and economic subjects measures, immediate application of which would allow creation of favourable conditions for development of the national merger and acquisition market.

Key words: M&A market, mergers and acquisitions, synergy effect, motive, agreement, raiding.

Pic.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 18.

Hrechana Svitlana I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economics of Enterprises, Technological Institute of East Ukraine Volodymyr Dahl National University (vul. Donetska, 43, Severodonetsk, Luganska obl., 93400, Ukraine)

E-mail: svigrech@mail.ru

Hrinchuk Kateryna S. – Student, East-Ukrainian National University named after V. Dahl (kv. Molodizhnyi, 20a, 91034, Ukraine)

E-mail: katiaport@yandex.ru

Сучасні умови глобалізації, в яких інтеграція є основним принципом розвитку національних економік, зумовляють підвищену увагу до стану ринку злиттів і поглинань. Актуальність визначається, у першу чергу, кількісною динамікою сектора: світовий обсяг угод M&A у 2004 р. склав 1,7 трлн дол. США, у 2007 р. він досяг піку – 4,64 трлн дол. США (приріст в 25% відносно 2006 р.) [1]. У зв'язку з кризовими явищами подальший розвиток ринку злиттів і поглинань було відзначено спадом у 2008 р. на 48,28%, а в 2009 р. на 28,96% до рівня п'ятирічної давнини 1,71 трлн дол. США. Потім світовий обсяг угод M&A знову починає зростати, хоча і не такими темпами: на 22,1% у 2010 р., на 7,57% в 2011 р. і на 1,07% у 2012 р. За 1 півріччя 2013 р. ринок скоротився на 12,5%, порівняно з 1 півріччям 2012 р. [2].

Більш ніж столітній світовий досвід M&A угод сформував величезну кількість механізмів проведення подібних операцій, а також дозволив виробити певні стандарти культури і поведінки їх учасників. Проте з плином часу вони істотно видозмінюються, а багато в чому і ускладнюються, що з урахуванням національних особливостей розвитку України і бурхливого початку інтеграційних процесів у її корпоративному секторі актуалізує гостру потребу проведення аналізу особливостей і пошуку перспектив розвитку національного ринку злиттів і поглинань.

«Науковий аналіз міжнародних інтеграційних процесів в економіці проводиться зарубіжними економістами практично з моменту їх виникнення» [3, с. 46]. Серед них такі вчені, як Брейлі Р., Вестерфілд Р., Галпін Т., Гохан П., Демамфіліс Д., Майерс С., Росс С., Фостер Р. та ін. В Україні дослідження на цю тему стали предметом пильної уваги економістів досить недавно. Однак Ю. В. Гончаров [4], О. В. Плотніков [5], А. І. Рогач [6], А. В. Руденко [7], А. А. Семенов [8], Я. В. Шаблін [9] та ін. забезпечили значний внесок у розвиток вітчизняної теорії транснаціоналізації економіки, формування засад функціонування ринку злиттів і поглинань. Але багато питань методології та практики M&A угод їх державного регулювання в реаліях української економіки залишаються невивченими. Особливо це стосується використання можливостей найбільш ефективного застосування іноземного досвіду та напрацьованих схем здійснення M&A угод у вітчизняній практиці з огляду на її специфіку.

Метою даної роботи є визначення тенденцій та перспектив розвитку ринку злиттів і поглинань України в аспекті впливу на цей процес світового досвіду проведення M&A угод в умовах глобалізації.

У процесі своєї діяльності будь-який господарюючий суб'єкт, як то приватне підприємство, корпорація або інший вид об'єднання підприємств, піддається впливу зовнішнього середовища (негативного або позитивного), що часто призводить до необхідності реорганізації, різновидом яких є злиття та поглинання, які, зазвичай, розцінюються як добровільні дії. При поглинанні одне підприємство купує інше і надалі здійснює контроль над ним, а при злитті підприємства, що мають загальний інтерес, об'єднуються з метою створення нової компанії. Зростання кількості таких операцій та розширення їх ринку чинить позитивний стимулюючий вплив на економіку країни, сприяючи її оздоровленню. Для ідентифікації таких операцій все частіше використовується аббревіатура M&A (*Merger and Acquisition*).

На сьогоднішній день у світовій економіці злиття і поглинання є одним з найважливіших способів зростання суб'єктів господарювання. Їх використання дає можливість

швидше і менш ризиковано отримати доступ на ринки в порівнянні з самостійним виходом. Провідним мотивом проведення подібних угод є отримання синергетичного ефекту, коли ринкова вартість об'єднаної компанії з урахуванням витрат на M&A угоду буде перевищувати арифметичну суму ринкових вартостей поєднуваних підприємств. Він може проявлятися у зростанні продажів; економії на операційних або податкових витратах; зниженні витрат за рахунок вдосконалення організаційної структури; збільшенні прибутку за рахунок об'єднання сильних сторін діяльності та інше, залежно від цілей угоди і галузі економіки. Проілюструємо це на прикладах.

Найбільшою угодою 2010 р. експерти, опитані газетою «Комментарі», вважають покупку 23% акцій фармацевтичної компанії Alcon за 12,9 млрд дол. США. Як покупця виступила швейцарська компанія Novartis – другий за ринковою капіталізацією виробник ліків у Європі. Така покупка дозволила Novartis вийти на швидко зростаючий ринок офтальмологічних препаратів і технологій, який за динамікою зростання поступається лише ринку антиракових засобів. Тобто в даному випадку купити бізнес було істотно швидше, ніж вибудувати його самостійно [10].

Поглинання сингапурською фондовою біржею SGX головної фондової біржі Австралії ASX Ltd. за 8,3 млрд дол. США, друга за масштабністю угода 2010 р., дозволило об'єднаній структурі зайняти друге місце в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні за кількістю компаній, що торгують на ній своїми акціями (більше 2700). «Причина цієї угоди – отримання конкурентної переваги. Покупець купує компанію, в першу чергу, щоб зберегти свої позиції на ринку, не дати комусь іншому купити значущого учасника на ринку і похитнути власні позиції» [10].

Інші цілі ставилися на меті при купівлі американського виробника високоточних фільтрів і розробника біотехнологій Millipore Corp. німецькою компанією Merck KGaA за 7,2 млрд дол. США. У результаті угоди покупець отримав доступ до технологій тестування та виробництва біотехнологічних препаратів [10].

Світова практика свідчить і про такий чинник зростання угод M&A, як переділ світових ресурсів, досліджуючи який аналітики вказують на особливу активізацію Китаю. Його «довгострокова стратегія полягає в тому, щоб економічними методами створювати дружні геополітичні зони, одночасно займаючи своє більш, ніж мільярдне населення» [11]. Так, за час освоєння цією країною африканського континенту з 2006 р., сума лише державних і приватних інвестицій склала близько 10 млрд дол. США, що дозволило збільшити торговий оборот КНР з країнами Африки до 166 млрд дол. США в 2011 р., а африканський експорт до Китаю за останні десять років виріс з 5,6 до 93 млрд дол. США.

Злиття та поглинання компаній мають свої особливості в різних країнах і регіонах світу. За дослідженнями агентства Thomson Reuters, у 2012 р. активніше за інших поведилися компанії із США, де економіка не так сильно відчуває на собі наслідки європейської боргової кризи. Угоди за участю американських компаній склали 49% від усіх угод M&A, європейських компаній – 28%, серед яких значну роль зіграв і український бізнес.

Перед тим, як навести приклади угод зі злиттів і поглинань в Україні та дослідити їх основні мотиви і тенденції, необхідно зауважити, що іноземні експерти та вітчизняні аналітики відзначають їх значну своєрідність.

«Специфікою українських злиттів і поглинань є те, що вони практично не зачіпають організований фондовий ринок, і ринкова ціна акцій на вторинному ринку не має істотного значення. На відміну від традиційних форм злиттів і поглинань з досить високою часткою добровільних, дружніх злиттів, в Україні вони практично мають вимушений, жорсткий характер» [12, с. 124].

За даними провідного оператора національного M&A ринку компанії «МТ-Інвест» основними гравцями на українському ринку злиття та поглинання є вітчизняні промислово-фінансові групи, на відміну від іноземних компаній, які в більшості продавали свої українські активи. Крім того, у нашій країні саме за допомогою M&A угод, проведених за специфічною національною схемою приватизації чи захоплення олігархічно-політичними структурами, відбувається все більша реструктуризація економіки з організацією монопольних галузевих вертикально інтегрованих бізнесів.

Особливе місце на ринку злиттів і поглинань в 2010 р. зайняла покупка «Метінвестом» 75% акцій Маріупольського металургійного комбінату ім. Ілліча. Головним кроком приєднання до найбільшої металургійної компанії було проведення додаткової емісії акцій, які були викуплені «Метінвестом». У результаті в листопаді 2010 р. холдинг Ахметова став контролюючим акціонером, сконцентрувавши 74,6455% акцій. «Тобто по суті була задіяна схема, яка на пострадянському просторі використовується для розмивання часток держави або зведення нанівець часткою міноритарних акціонерів, з тією лише різницею, що «Ілліч-Сталь» і організація орендарів ММК ім. Ілліча самі розмили власну долю» [13]. Відмінною особливістю даної угоди, як і багатьох інших на сучасному українському ринку M&A, явилася її занижена вартість. На думку аналітика BG Capital Є. Дубогриза: «Метінвест» фактично купив 94% капіталу ММК, а також 75% інших активів групи «Ілліч-Сталь» всього за 377 млн дол. США» [13], тоді як експертна ринкова вартість підприємства становила 1,3 – 2,5 млрд дол. США.

Найдорожчою M & A угодою 2011 р. у недержавному секторі України стало придбання холдингом «Метінвест» 50,0032% акцій комбінату «Запоріжсталь» у бізнес-групи «Індустріал». Мету даної операції озвучив гендиректор «Метінвесту» І. Сирий: «реалізація довгострокової стратегії розвитку, що передбачає створення на базі «Метінвесту» сучасної вертикально інтегрованої компанії світового класу з сильними позиціями в кожній з ланок виробничого ланцюжка. Один з ключових напрямків цієї стратегії – нарощування обсягів виробництва високоякісного металопрокату в Україні і збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю» [14]. Особливість угоди така ж, як і у попередньої, – вартість акцій, придбаних за допомогою опціону за 30 млн дол. США, за даними фінансової звітності, становить 416 млн дол. США, і за які роком раніше попередні власники заплатили близько 900 млн дол. США.

У 2012 р. ситуація на ринку злиттів і поглинань України дещо змінилася. За оцінками експертів, «більшість M&A угод проводилося для того, щоб за допомогою продажу деякої частки залучити в бізнес додаткові інвестиції» [15]. Це підтверджується падінням середньої вартості бізнесу: у 2011 р. вона становила 280 млн дол. США, а в 2012 р. – 83 млн дол. США. Крім того, зростання ризику девальвації в 2012 р., падіння попиту на сталь і посилення політичної

нестабільності призвело до відходу безлічі підприємців з бізнесу. Усе це відбилося і на стані ринку злиттів і поглинань України.

Традиційно найбільш яскравим покупцем у 2012 р. був Р. Ахметов, корпорація СКМ якого купила компанію «Лемтранс» – другого за величиною в Україні залізничного перевізника – за 480 млн дол. США, вірніше сказати, докупила 80% акцій, сконцентрувавши, таким чином, сто відсотковий пакет. Слід відзначити також продаж кількох компаній цілком, а саме: фармацевтичної групи «Здоров'я» за 80 млн дол. США, ПрАТ «Колос» (80 млн дол. США), агрохолдингу «Інтер-Агро» (70 млн дол. США), Краматорського феросплавного заводу (70 млн дол. США).

Але найбільше занепокоєння в тенденціях ринку злиттів і поглинань 2012 р. викликала «втеча» іноземного капіталу з України, яка найбільш яскраво проявилася в банківському секторі. Австрійська Erste Group, продавши Erste Банк Фідобанку А. Адарича за 83 млн дол. США, пояснила мету угоди необхідністю консолідації своїх європейських активів. Продаж 96% акцій банку «Форум» за 80 млн дол. США «Смарт-Холдингу» В. Новинського пояснювалася тим, що вкладення німців не принесли очікуваного результату: Commerzbank викупив 60%+1 акцію банку «Форум» у А. Юрушева, витративши на це 600 млн дол. США, далі збільшивши свій пакет до 96,06%, що вимагало додаткових витрат у 70 млн дол. США. Але за всіма угодами простежується причина скорочення українських активів іноземними компаніями – несприятливість ділового клімату та посилення тиску з боку національних фінансово-промислових груп.

Загальна динаміка показників українського ринку злиттів і поглинань протягом останніх років відображена на рис. 1.

Як видно з рис. 1, національний ринок M&A характеризується поступовим падінням вартісних і кількісних значень, хоча 2012 р. зазначений деяким зростанням останніх. Це відбулося, в основному, за рахунок активізації приватизаційних процесів: від реалізації пакетів акцій електроенергетичних компаній держава отримала 4,88 млрд грн. Крім того, за оцінками експертів міжнародної юридичної компанії CMS Cameron McKenna [16], в Україні сформовані стратегічні сектори економіки, в які на державному рівні залучаються інвестиції: енергетика та природні ресурси, сільське господарство та інформаційні технології. Однак, за їхніми ж твердженнями: «іноземні прями інвестиції залишалися на відносно низькому рівні», а на протипагу ДТЕК і Group DF змогли скупити практично всі енергетичні активи, що продавалися протягом року. Тобто простежується все більша концентрація власності, головною особливістю якої є ґрунтування на політичному чиннику.

У зв'язку з цим досить складно робити прогнози розвитку національного ринку злиттів і поглинань, хоча деякі його тенденції та гравці дуже передбачувані. Як свідчать дані журналу FORBES (Україна), за першу половину 2013 р. в Україні оголошено публічних угод на суму вартістю більше 3,5 млрд дол. США, що більше, ніж за попередній рік на 55%, тоді як світові ринки скоротилися на 13%, а європейські – на 25%. Аналіз найбільших з них, представлений у табл. 1, показав незмінність основних учасників і продовження «втечі капіталу»: продавці – іноземні компанії, що прийшли на вітчизняний ринок шість-вісім років тому, не витримали умов ведення бізнесу в Україні.

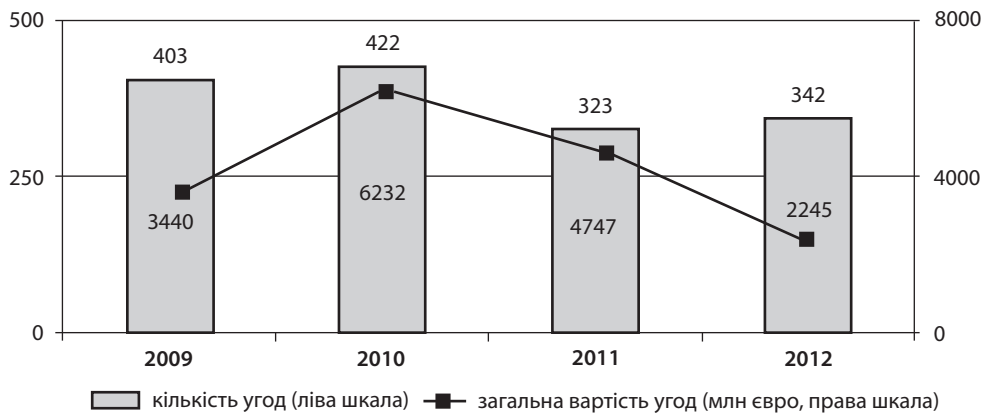

Рис. 1. Вартість та кількість угод М&А в Україні за 2009 – 2012 рр. [16]

Таблиця 1

10 найбільших М&А угод в Україні за перше півріччя 2013 р. [17]

№ з/п	Компанія	Продавець	Покупець	Сума угоди, млн. дол. США*
1	Inter Media Group	В. Хорошковський	Д. Фірташ	2500
2	«Укртелеком»	ЕРІС (Австрія)	СКМ	1240
3	«Нафтогазвидобування»	Н. Шуфрич, М. Рудьковський	СКМ	500
4	УМН	Б. Ложкін	ВЕТЕК	410**
5	Сведбанк	Swedbank (Швеція)	М. Лагун	175
6	Київобленерго + Рівнеенерго	AES (США)	VS Energy	131
7	Одеський НПЗ	«Лукойл» (Росія)	ГК ВЕТЕК	125
8	«Миколаївцемент»	Lafarge (Франція)	CRH (Ірландія)	125
9	Астра Банк	Alpha Bank (Греція)	М. Лагун	108
10	Дружба-Нова	Д. Сандлер	«Кернел»	85

* У перерахунку на 100% капіталу. ** Вартість компанії.

З цього приводу аналітики «Ernst&Young» стверджують: «Незважаючи на те, що у світі може спостерігатися незначне збільшення активності на ринку злиттів-поглинань, у 2013 р. Україна навряд чи стане популярною країною для іноземних інвесторів. Цей тренд обумовлений нестабільним політичним середовищем, низьким рівнем прозорості правової системи, а також загальним спадом економіки в країні» [18].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведений аналіз злиттів і поглинань за останні роки, необхідно відзначити різноспрямованість трендів розвитку національного та світового ринків М&А, що можна вважати доброю ознакою, вважаючи падіння останнього. Однак це майже єдиний аспект, що характеризує позитивно український ринок. З негативного боку його характеризують: одноманітність використовуваних інтеграційних механізмів, які і віддалено не нагадують напрацьовані світовим досвідом схеми здійснення М&А операцій; вузьке коле покупців, яких можна назвати постійними; концентрація власності серед фінансово-промислових груп, які мають чіткий та простежуваний зв'язок з правлячою політичною елітою; відсутність очевидних мотивів продажу бізнесу деякими учасниками М&А угод і зниженість вартісних меж таких операцій; «втеча» іноземного капіталу тощо. Усе це дає підстави для твердження, що значна

частина заявлених і здійснених в Україні угод щодо злиття та поглинання має всі ознаки недружніх поглинань – захоплення приватного бізнесу, які вважають новою формою рейдерства.

Вони ґрунтуються на механізмах класичних рейдерських атак (найбільш розповсюджені у 2004 – 2008 рр.), але проводяться за потурання, а іноді навіть з відомою, певних політичних сил, у масштабах країни. Особливий сплеск захоплення бізнесу був зафіксований в Україні в 2011 р., набувши у 2013 р. вже більш вишуканий, відшліфований характер. Початок такого захоплення може бути різним (від початкової активізації позачергових перевірок з боку контролюючих чи силових органів, після яких робота «потрібних» підприємств блокується, до порушення проти власників або керівників кримінальних справ), але має на меті налякати власників, після чого надходить пропозиція про продаж (а за суттю передачу) власності на потрібних умовах.

Потужна державна машина стала інструментом переділу сфер впливу в економіці країни. Судова система, будучи її частиною, ускладнила і без того мізерні можливості власників об'єктів атак відстояти свої права. Тому не дивно, що в Україні досі немає антирейдерських законів. Хоча, у середині 2013 р. Кабінет Міністрів почав активні дії з боротьби з рейдерством. Так, відновлено роботу регіональних міжвідомчих комісій з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню

підприємств у складі місцевих органів виконавчої влади, а також дано доручення щодо розробки державної антирейдерської програми.

Але, крім термінового прийняття законів, необхідно також забезпечити підвищення суб'єктами господарювання прозорості своєї діяльності, де-факто, а не тільки де-юре, забезпечити заборону ведення підприємницької діяльності особами, які займають посади в політичному секторі України, посилити антимонопольний контроль та обмежити можливості втручання влади в бізнес.

Усунувши негативну дію політичного чинника на ринку злиттів і поглинань України, можна очікувати не тільки зростання кількості угод і їх обсягів, а й повернення на нього іноземних гравців з привнесенням напрацьованого світового досвіду M&A угод. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Козьмольцев Ю. А.** Мировой опыт слияний и поглощений: общие закономерности и национальные особенности (на примере РФ) : автореф. дис. ... канд. экон. наук: 08.00.14 / Ю. А. Козьмольцев. – СПб., 2009. – 22 с.
- 2.** Мировой инвестиционный обзор сделок M&A (1 полугодие 2013 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://inventure.com.ua/analytics/investments/mirovoj-investitsionnyj-obzor-sdelok-m-a-1-polugode-2013>
- 3. Кириченко О. А.** Деякі аспекти злиття та поглинання компаній у світлі побудови нової інтеграційної системи економіки / О. А. Кириченко, Е. В. Ваганова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2 (92). – С. 45 – 55.
- 4. Гончаров Ю. В.** Світ. Європа. Україна: Трансформація економіки та інтеграція / Ю. В. Гончаров, Ю. О. Петін, О. М. Сальник. – К. : Знання України, 2007. – 504 с.
- 5. Плотніков О. В.** Фінансовий менеджмент у транснаціональних корпораціях : навч. посіб. / О. В. Плотніков – К. : Кондор, 2004. – 252 с.
- 6. Семенов А. А.** Злиття і поглинання як спосіб корпоративного поділу економічних об'єктів / А. А. Семенов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – № 1. – С. 37 – 40.
- 7. Рогач О. І.** Транснаціональні корпорації в світовій економіці : монографія / О. І. Рогач. – К. : Київський університет, 2005. – 176 с.
- 8. Руденко Л. В.** ТНК у формуванні глобальних конкурентних переваг / Л. В. Руденко // Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : монографія : У 2 т. – Т. II / За заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2006. – С. 279 – 529.
- 9. Шабліна Я. В.** Злиття і поглинання в Україні / Я. В. Шабліна, Ю. В. Гончаров // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 120 – 128.
- 10.** Top-5 крупнейших мировых сделок [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://crimea.comments.ua/country/2011/01/05/090001.html>
- 11.** Юань бьет доллар на африканском ринге [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravda.ru/world/restofworld/africa/30-07-2013/1167877-africa-0/>
- 12. Родь Ю. В.** Злиття та поглинання компаній як засіб корпоративної консолідації Українського бізнесу / Ю. В. Родь, А. І. Савушчик // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2. – С. 122 – 125.
- 13.** Объединение «Метинвест» и ММК им. Ильича должно принести пользу обоим участникам сделки [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mashkrepz.com.ua/node/506>
- 14.** «Метинвест» вместе с группой инвесторов сконцентрировал 50,003% акций «Запорожстали» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://maanim.com/news/stock-market/68955>

metinvest-vmeste-s-gruppyo-investorov-skonsentriroval-50-003-akcii-zaporozhstali

15. ТОП-10 M&A-сделок в Украине за 2012 год [Электронный ресурс]. – Режим доступа : inventure.com.ua/news/ukraine/top-10-m-a-sdelok-v-ukraine-za-2012-god

16. 2012 год был сложным для рынка слияний и поглощений в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/2/7/83130.htm>

17. Иностранные инвесторы уносят ноги из Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forbes.ua/magazine/forbes/1355814-inostrannye-investory-unosyat-nogiz-ukrainy>

18. Рынок M&A будет расти, хотя никто не планирует сделок: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/tend/tend542.html333>

REFERENCES

- Honcharov, Yu. V., Petin, Yu. O., and Salnyk, O. M. *Svit. levropa. Ukraina: Transformatsiia ekonomiky ta intehratsiia* [World. Europe. Ukraine: economic transformation and integration]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2007.
- "Inostrannye investory unosiat nogi iz Ukrainy" [Foreign investors lam from Ukraine]. <http://forbes.ua/magazine/forbes/1355814-inostrannye-investory-unosyat-nogiz-ukrainy>
- Kyrychenko, O. A., and Vahanova, E. V. "Deiaki aspekty zlyttia ta pohlynannia kompanii u svitli pobudovy novoi intehratsiinoi systemy ekonomiky" [Some aspects of mergers and acquisitions in the light of the integration of building a new economy]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2 (92) (2009): 45-55.
- Komoltsev, Yu. A. "Mirovoy opyt sliianiy i pogloshcheniy: obshchie zakonornosti i natsionalnye osobennosti (na primere RF)" [World experience of mergers and acquisitions : the general laws and national characteristics (for example, the Russian Federation)]. *Avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.14*, 2009.
- "Metinvest" vmeste s gruppyo investorov skonsentriroval 50,003% aktsiy "Zaporozhstali" ["Metinvest" together with a group of investors focused 50. 003% of "Zaporozhstal"]. <http://maanim.com/news/stock-market/68955-metinvest-vmeste-s-gruppyo-investorov-skonsentriroval-50-003-akcii-zaporozhstali>
- "Mirovoy investitsionnyy obzor sdelok M&A (1 polugodie 2013 g.)" [World Investment Review transactions M & A (1st half of 2013 g.)]. <http://inventure.com.ua/analytics/investments/mirovoj-investitsionnyj-obzor-sdelok-m-a-1-polugode-2013>
- "Obiedinenie «Metinvest» i MMK im. Ilycha dolzhno prynesti polzu oboim uchastnikam sdelki" [Association "Metinvest" and Mariupol. Ilych should benefit both parties of the transaction]. <http://mashkrepz.com.ua/node/506>
- Plotnikov, O. V. *Finansovyj menedzhment u transnatsionalnykh korporatsiakh* [Financial management of multinational corporations]. Kyiv: Kondor, 2004.
- Rod, Yu. V., and Savushchik, A. I. "Zlyttia ta pohlynannia kompanii iak zasib korporatyvnoi konsolidatsii Ukrainskoho biznesu" [Mergers and acquisitions as a means of corporate consolidation of Ukrainian business]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 2 (2009): 122-125.
- Rohach, O. I. *Transnatsionalni korporatsii v svitovii ekonomitsi* [Multinationals in the global economy]. Kyiv: Kyivskiy universytet, 2005.
- Rudenko, L. V. "TNK u formuvanni hlobalnykh konkurentnykh perevah" [MNCs in shaping global competitive advantage]. In *Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu v umovakh hlobalizatsii ekonomichnoho rozvytku*, 279-529. Kyiv: KNEU, 2006.
- "Rynok M&A budet rasti, khotia nikto ne planuiet sdelok" [M & A market will continue to grow, although no plans deals]. <http://www.management.com.ua/tend/tend542.html333>

Semenov, A. A. "Zlyttia i pohlynannia iak sposib korporatyvnoho peredilu ekonomichnykh ob'ektiv" [Mergers and acquisitions as a way of corporate economic redistribution objects]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, no. 1 (2011): 37-40.

Shablina, Ya. V., and Honcharov, Yu. V. "Zlyttia i pohlynannia v Ukraini" [Mergers and Acquisitions in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 1 (2012): 120-128.

"TOP-10 M&A-sdelok v Ukraine za 2012 god" [Top 10 M & A-transactions in Ukraine in 2012]. *inventure.com.ua/news/ukraine/top-10-m-a-sdelok-v-ukraine-za-2012-god*

"Top-5 krupneyshikh mirovykh sdelok" [Top 5 world's largest transactions]. <http://crimea.comments.ua/country/2011/01/05/090001.html>

"2012 god byl slozhnym dlia rynku sliiani i pogloshcheniy v Ukraine" [2012 was a challenging one for the M & A market in Ukraine]. <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/2/7/83130.htm>

"Yuan bet dollar na afrikanskom ringe" [Yuan has a dollar on the African ring]. <http://www.pravda.ru/world/restofworld/africa/30-07-2013/1167877-africa-0/>

УДК [328:004](477)

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

© 2014 КОЛЕСНІЧЕНКО І. М.

УДК [328:004](477)

Колесніченко І. М. Розвиток електронного урядування в Україні: інституціональний аспект

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку електронного урядування в Україні. Її метою є уточнення поняття «е-уряд», аналіз сучасного стану та визначення шляхів прискорення розвитку системи електронного урядування в Україні з інституціональних позицій. Встановлено, що при переході до інформаційного суспільства е-уряд стає реальною альтернативою уряду традиційному (паперовому), а головними перешкодами його впровадження в Україні залишаються: проблема цифрової нерівності, висока ціна і складність реалізації індивідуальних транзакційних послуг і регламентів, відсутність (або недосконалість) юридичної бази, брак висококласних фахівців у державних установах і недостатній рівень заробітної плати, а також недофінансування програми реалізації державної Концепції розвитку е-уряду. Обґрунтовано необхідність прискорення темпів впровадження «Концепції розвитку електронного урядування в Україні» та активізації виконання зобов'язань щодо Національного плану ОGP-ініціативи, змінення філософії уряду та бюрократичних процедур на всіх рівнях державного управління.

Ключові слова: e-government (е-уряд), електронне урядування, інформаційно-комунікаційні технології, інституціональний підхід.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 19.

Колесніченко Ірина Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kolesnichenko.irina@gmail.com

УДК [328:004](477)

Колесніченко И. М. Развитие электронного правительства в Украине: институциональный аспект

Статья посвящена актуальной проблеме развития электронного правительства в Украине. Ее цель: уточнить понятие «e-правительство», проанализировать современное состояние и определить пути ускорения развития системы e-правительства в Украине с институциональных позиций. Установлено, что при переходе к информационному обществу e-правительство становится реальной альтернативой правительству традиционному (бумажному). А основными преградами на пути его внедрения в Украине остаются: проблема цифрового неравенства, высокая цена и сложность реализации индивидуальных транзакционных услуг и регламентов, отсутствие (или несовершенство) юридической базы, нехватка высококлассных специалистов в государственных учреждениях и недостаточный уровень заработной платы, а также недофинансирование программы реализации государственной Концепции развития e-правительства. Обоснована необходимость ускорения темпов внедрения «Концепции развития электронного правительства в Украине» и активизации выполнения обязательств относительно Национального плана ОGP-Инициативы, изменения философии правительства и бюрократических процедур на всех уровнях государственного управления.

Ключевые слова: e-government, электронное правительство, информационно-коммуникационные технологии, институциональный подход.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 19.

Колесніченко Ірина Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kolesnichenko.irina@gmail.com

UDC [328:004](477)

Kolesnichenko I. M. Development of e-government in Ukraine: institutional aspect

The article is devoted to the topical problem of development of e-government in Ukraine. Its goal is to specify the e-government notion, analyse the modern state and identify ways of acceleration of development of the e-government system in Ukraine from institutional positions. It establishes that e-government becomes a real alternative to the traditional government in the process of transition to the information society. The main obstacles on the way of its introduction in Ukraine are: the problem of digital inequality, high price and complexity of realisation of individual transaction services and regulations, absence (or imperfection) of the legal base, lack of high quality specialists in state institutions and insufficient level of wages and also insufficient financing of the programme of realisation of the state concept of e-government development. The article shows the necessity of acceleration of rates of introduction of the "Concept of Electronic Government Development in Ukraine" and activation of performance of obligations regarding the national plan of OGP initiative and revision of the philosophy of the government and bureaucratic procedures at all levels of state administration.

Key words: e-government, information and communication technologies, institutional approach.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 19.

Kolesnichenko Iryna M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: kolesnichenko.irina@gmail.com